

Anti pest Protocol

Wij dagen kinderen uit samen **talenten** te ontwikkelen in een **veilig klimaat**. Wij werken **procesgericht** in een **gestructureerde omgeving**, waarbij we samen verantwoordelijk zijn voor de groei van iedereen.

Inleiding

In de visie van onze school komt naar voren dat we willen dat kinderen zich kunnen ontwikkelen in een veilig klimaat. Ook het woord 'samen' is belangrijk in onze visie. Daarmee bedoelen we kinderen, leerkrachten én ouders. In dit anti-pest protocol beschrijven we op welke manier kinderen, leerkrachten en ouders op onze school samen een veilig schoolklimaat realiseren. We lichten toe op welke manier leerkrachten preventief werken aan het voorkomen van pestgedrag en zetten helder uiteen welke middelen we inzetten wanneer onverhoopt toch sprake blijkt van pesten.

Met het anti-pestprotocol willen we de volgende doelen bereiken:

- Leerlingen voelen zich veilig op school (sociaal, psychisch en fysiek).
- Leerlingen, leerkrachten, collega's en ouders weten wat ze kunnen doen ter preventie van onveilige situaties en hoe ze kunnen handelen als het toch onveilig wordt.

1. Uitgangspunten

School is bedoeld om te leren. Dit kan alleen als leerlingen zich veilig voelen op school. De visie en levenshouding van de Kanjertraining vormen het uitgangspunt van ons veiligheidsbeleid. We hebben een duidelijke visie op hoe we met elkaar omgaan en willen graag samen met ouders en kinderen zorgen voor een veilige school.

1. We willen te vertrouwen zijn. De meeste mensen willen te vertrouwen zijn. Op die manier willen we gezien, gehoord en begrepen worden. We gaan daarom uit van elkaars goede bedoelingen en kijken met vertrouwen naar elkaar en de kinderen. Ons uitgangspunt is daarbij dat je jezelf mag zijn. Doe je niet anders voor dan wie je werkelijk bent, zoals je bent is het goed. En daarmee ben je te vertrouwen.
2. Wij, leerkrachten en ouders, zijn samen het gezag van het fatsoen. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de opvoeding van de kinderen. Een goede opvoeding richt zich op fundamentele menselijke waarden zoals: liefde, vertrouwen, mededogen, toewijding, verantwoordelijkheid en betrokkenheid in de breedste zin van het woord. Daarom moeten wij, ouders en leerkrachten, duidelijke leiders zijn voor kinderen: wij vertegenwoordigen het gezag van het fatsoen. We laten ons daarbij niet bepalen door negatieve gevoelens zoals angst, onmacht en ergernis. We zorgen voor een veilige sfeer door grensoverschrijdend gedrag op een nette manier zorgvuldig aan te pakken. Daarin werken we samen met elkaar.
3. We geven het goede voorbeeld. De kinderen voelen zich veilig als wij het goede voorbeeld geven:
 - We gaan respectvol met elkaar om.
 - We spreken respectvol over elkaar en de kinderen, ook op sociale media.
 - Indien zich een probleem voor doet of als we ons zorgen maken, dan overleggen we met elkaar. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen en die recht doet aan de situatie.

2. Pesten of plagen?

Het is belangrijk onderscheid te maken tussen pesten en plagen, om te kunnen bepalen in welke situatie het anti-pestprotocol wordt ingezet. Pesten en plagen zijn verschillende dingen. De Kanjertraining zegt hierover het volgende:

Wat is plagen?

Uitdagen op een manier die beiden nog leuk vinden. Het stopt als je er wat van zegt en de ander biedt zijn excuses aan. Het wordt weer goed gemaakt. Plagen is iemand voor de grap lastigvallen. De ander bedoelt het niet slecht.

Je moet er wel tegen kunnen af en toe geplaagd te worden.

Wat is ruzie hebben?

Een conflict dat nog niet opgelost kan worden. Kinderen zijn het niet met elkaar eens. Tip: Loop er dan bij weg en zoek later een oplossing.

Wat is pesten?

Op een oneerlijke manier steeds weer een ander onrecht aandoen. Bijvoorbeeld slaan, uitschelden, buitensluiten, spullen kapot maken of wegnemen (ook digitaal). Een echte vriend probeert je te stoppen als je rare dingen doet.

Van pesten is pas sprake als iets systematisch plaats vindt. De pester is altijd psychisch en/of fysiek sterker dan de ander. De pester wint altijd en het slachtoffer is altijd de verliezer.

Voorbeelden van specifiek pestgedrag zijn:

- verbaal pesten (uitschelden)
- fysiek pesten (schoppen, slaan)
- intimidatie (bedreiging)
- isolatie (uitsluiten, consequent niet mee mogen doen)
- stelen of vernielen van bezittingen

Wanneer een leerkracht signaleert dat er mogelijk sprake is van pesten, of wanneer een leerkracht daarop gewezen wordt door een ouder van een leerling uit zijn of haar klas, dan treedt het anti-pestprotocol in werking. Dat betekent dat de stappen zoals omschreven in hoofdstuk 4 van dit anti-pestprotocol doorlopen worden.

3. Wat doen we preventief en hoe doen we dat?

Inhoud Kanjertraining

De Kanjertraining wordt in groep 1 t/m groep 8 gegeven. De "Kanjertaal" (de manier van elkaar aanspreken passend bij de Kanjertraining) wordt in de hele school gebruikt. Er is dus sprake van een goede doorgaande lijn en een eenduidige, heldere aanpak door de hele school.

We bespreken en oefenen gedrag door middel van de volgende materialen. Deze zijn van toepassing op de kinderen, maar net zo goed op ons als volwassenen. Omdat kinderen gedrag van ons nadoen, is het van belang dat wij (ouders en het team) het goede voorbeeld geven.

- Petten: Om in gesprek te gaan over gedrag maken we vanuit de Kanjertraining gebruik van petjes met vier verschillende kleuren. Wanneer zich een probleem of stressvolle situatie voordoet, hebben we een keuze om verschillend te reageren. We

maken kinderen bewust van hun gedrag en oefenen met nieuw gedrag. Kinderen kunnen zo leren kiezen voor gedrag dat bij hen past en dat prettig is voor henzelf en de ander.

<p>Wanneer je doet als een kanjer, of als de witte pet, dan doe je als jezelf, je bent te vertrouwen en durft ook anderen te vertrouwen. Je toont respect voor jezelf en de ander.</p> <p>Jezelf zijn betekent ook: vervul de rol die bij je past. Dus moeder: wees moeder. Leerkracht: wees leerkracht. Je bent geen vriendje van het kind. En laat het kind ook kind zijn.</p> <p>Als we allemaal als onszelf doen, vanuit vertrouwen, kunnen we toch heel verschillend doen, ook in verschillende situaties.</p>	<p>De witte pet is de pet van vertrouwen en jezelf zijn. Samen met de gele, rode en zwarte pet zie je dan...</p>
<p>Je kunt jezelf zijn in combinatie met de zwarte pet. De zwarte pet staat voor kracht. Dan reageer je op een prettig stoere manier. Je durft ruimte in te nemen. Je vertoont leiderschapsgedrag. Je geeft je grenzen aan. Je maakt plannetjes, toont initiatief. Zolang naast</p>	
<p>de zwarte pet ook de witte pet van het vertrouwen aanwezig is, is het gedrag prettig voor jezelf en de ander.</p> <p>Ouders en leerkrachten laten met de wit-zwarte pet positief leiderschap zien. Ze durven grenzen te stellen en duidelijk te zijn vanuit het vertrouwen dat de meeste mensen het goed bedoelen.</p>	<p>Wit en zwart</p> <ul style="list-style-type: none"> • vertrouwen • duidelijk • doorzetter • leiderschap
<p>De rode pet in combinatie met de witte pet staat voor humor. Je maakt grapjes die leuk zijn voor iedereen. Je doet optimistisch, vrolijk, relaterend, luchtig, handelt met levensvreugd.</p> <p>Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat je humor gebruikt in je opvoeding en speels kunt zijn: je kunt spelen met kinderen en je kunt relateren. Je toont optimisme en vrolijkheid.</p>	<p>Wit en rood</p> <ul style="list-style-type: none"> • vertrouwen • vrolijk • humor • positief denken
<p>Handelen we met de wit-gele pet, dan geven we ruimte aan de ander. We luisteren, zorgen, tonen interesse, zijn rustig en vriendelijk, bescheiden.</p> <p>Voor ouders en leerkrachten betekent dit dat we betrokkenheid tonen, luisteren naar kinderen en willen weten wat hun behoefte is. We tonen empathie.</p>	<p>Wit en geel</p> <ul style="list-style-type: none"> • vertrouwen • vriendelijk • bescheiden • behulpzaam

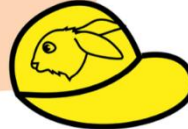
Ik schop, sla, duw, pest.

Ik maak vervelende grapjes, lach anderen uit en doe mee met de zwarte pet.

Ik doe zielig, zeg niks, kijk naar de grond.

- Smileyposter: Welk gedrag willen we wel en niet op school? Waar ligt de grens? De smileyposter geeft hier handvatten voor. Wij willen kinderen leren om rekening met elkaar te houden. Let dus een beetje op de gevoelens van andere mensen om je heen. Check even of de ander zich nog goed voelt bij jouw gedrag. Andersom geldt ook: het is jouw verantwoordelijkheid om aan te geven wanneer je je ergens niet prettig bij voelt. De meeste mensen bedoelen het goed, maar het gaat wel eens mis. Je helpt de ander door je grens aan te geven: "Ik vind het vervelend als je ... doet. Wil je dat anders doen?"

De smileyposter is ook van toepassing op de volwassenen rondom de leerling.

- Als we ons zorgen maken om een kind, dan overleggen we respectvol met de kinderen, ouders en de leerkracht. We geven elkaar feedback. Dat betekent dat we op het schoolplein of via internet niet slecht spreken over een ander: we gaan met die ander in gesprek. Kortom: We spreken met respect over en met elkaar.
- We zoeken een oplossing die goed is voor het kind, de klasgenoten, de ouders en de school.
- Soms bedoelt de ander iets goed, maar ervaar je het vervelend. We geven dan rustig onze grens aan, zodat de ander rekening met je kan houden.

- Afsprakenposter: Als leidraad voor hoe wij op school met elkaar om willen gaan, gebruiken we de volgende vijf uitgangspunten van de Kanjertraining. Op school ziet u deze uitgangspunten op de kanjerafsprakenposters. De kleuren verwijzen naar de petten. In elke klas hangt een poster, passend bij het leerjaar.

De Kanjertraining gaat uit van de volgende regels:

- We vertrouwen elkaar
- We helpen elkaar
- We werken samen
- We hebben plezier
- We doen mee

Op basis van deze regels leert de Kanjertraining kinderen respectvol om te gaan met zichzelf, elkaar en de school. Kinderen zijn te vertrouwen, vriendelijk, behulpzaam en op een leuke manier grappig of stoer. Als kinderen zich angstig of onzeker voelen, gedragen zij zich soms anders. Ze stellen zich dan te meegaand op, lachen een ander uit, of doen vervelend stoer. Met de Kanjertraining leren we kinderen hoe je daarmee om kunt gaan. Ook leren we dat het belangrijk is betrouwbaar te zijn, samen te kunnen werken en zelfvertrouwen te hebben. Zo creëren we met elkaar een veilig schoolklimaat.

- Lessen van Kanjertraining, bestaande uit:
 - Verhalen
 - Werkboeken
 - Kringgesprekken
 - Rollenspellen
 - Oefeningen om groepsvorming te bevorderen

De lessen van de Kanjertraining gaan uit van een positieve levensvisie en zijn toekomst- en oplossingsgericht voor zowel kinderen, ouders en leerkrachten. De verhalen en oefeningen waarmee in de klassen wordt gewerkt, sluiten aan bij de belevingswereld van de kinderen. Onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, omgaan met verschillen, rollen in een groep en aanpak van ruzies komen regelmatig in de lessen van de Kanjertraining aan de orde. Door oefeningen, verhalen en gesprekken leren kinderen welk gedrag gewenst en effectief is, en welk gedrag onprettig en ongewenst is. Kinderen leren ook dat het eigen gedrag een keuze is. Je bepaalt zelf welke 'pet' je op zet en hoe je daarmee invloed uitoefent op de eigen omgeving. Op deze manier leren we van elkaar en met elkaar hoe we op een prettige manier met elkaar kunnen omgaan.

Ons streven is dat alle leerkrachten van onze school in het bezit zijn van een licentie voor het geven van de Kanjertraining. Alle leerkrachten op onze school volgen hiertoe de opleiding van de Kanjertraining, die in totaal drie jaar in beslag neemt. Leerkrachten die nog niet in het bezit zijn van de licentie volgen gewoon de methode en geven ook de Kanjerlessen. We hebben afgesproken dat deze leerkrachten in hun groep geen vertrouwens oefeningen doen.

Wij volgen de leerlingen in hun ontwikkeling door jaarlijks de Docentenvragenlijst in te vullen. Vanaf groep 5 vullen de kinderen ook zelf een vragenlijst in, namelijk de Kanjervragenlijst. Samen hebben de onderdelen het doel in kaart te brengen hoe leerlingen zich voelen en hoe de leerkracht het gedrag van de leerling ervaart. Dit heeft tot doel om eventuele problemen op school of knelpunten in de sociaal-emotionele ontwikkeling tijdig te signaleren. De resultaten van de Kanjervragenlijst(en) worden geanalyseerd door de groepsleerkracht en besproken met de kwaliteitsondersteuner. Vervolgens is het doel om naar aanleiding van de resultaten met ouders, leerkracht en het kind tot een gezamenlijke vervolgaanpak te komen.

Ondanks alle aandacht die uitgaat naar het creëren van een fijne, veilige schoolomgeving, kan het toch zijn dat een kind het gevoel heeft dat hij of zij gepest wordt. Hij of zij kan dit gevoel delen met de leerkracht, een ouder of de contactpersoon op school. Het kan ook zijn dat de uitkomsten van de Docentenvragenlijst en/of de Kanjervragenlijst het vermoeden doen rijzen dat een kind gepest wordt. In deze gevallen treedt hoofdstuk 4 van het anti-pestprotocol in werking.

4. Wat doen we als het mis gaat en hoe doen we dat?

Wij willen dat alle kinderen zich op onze school veilig en vertrouwd voelen. Wij doen er alles aan om te voorkomen dat kinderen slachtoffer worden van pestgedrag. Kinderen, leerkrachten en ouders werken op onze school nauw samen om pestgedrag te voorkomen of te stoppen.

Voelt een kind zich gepest, dan luidt onze belangrijkste afspraak over het pesten:

Word je gepest, praat er thuis en op school over!

Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht bij pesten niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroepen brengen we de kinderen dit al bij: “Je mag niet klikken... maar als je wordt gepest, of als je ruzie hebt met een ander en je komt er zelf niet uit, dan mag je hulp aan de leerkracht vragen.” Het vragen om hulp of advies wordt niet gezien als klikken. Het is juist een eerste, goede stap naar het vinden van een oplossing voor iets dat een kind als heel vervelend ervaart.

Aanvullend maken wij met de kinderen een andere belangrijke afspraak. Een tweede stelregel is namelijk dat alle leerlingen de verantwoordelijkheid hebben om pesten of agressief gedrag (bij de leerkracht) aan te kaarten. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep. Wanneer een kind dus merkt dat een medeleerling gepest wordt, dan is het zijn of haar verantwoordelijkheid dat bij de leerkracht te melden. We kijken niet weg (“gele pet”) en lopen niet met de pester mee (“rode pet”), maar zoeken een goede oplossing voor de vervelende situatie (“witte pet”).

Derde stelregel is dat wij op onze school willen samenwerken zonder bemoeienissen. School en gezin halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben

dus de verantwoordelijkheid om een pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet de bedoeling dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te lossen. Bij problemen rondom pesten of agressie verwachten wij dat ouders met ons in gesprek gaan. Wij zullen dan onze verantwoordelijkheid nemen en trachten het probleem op te lossen.

Gedoe hoort erbij en is leerzaam

Het is normaal dat kinderen af en toe 'last' hebben van elkaar. Dit gebeurt thuis en op school. Ze willen spelen met hetzelfde speelgoed, ze willen rustig werken terwijl een ander door de klas roept. Ze willen met hetzelfde kind spelen maar niet met elkaar. Kortom: er ontstaat gedoe. Dit zijn voor kinderen allemaal leermomenten. In het volwassen leven moeten wij immers ook leren omgaan met onze behoeftes en die van anderen. We zullen onze grenzen en wensen moeten aangeven.

Hoe leren we kinderen om te gaan met gedoe?

Fase 1: kind heeft last van een ander

Vuistregel van de Kanjertraining: Jij zit in een klas met kinderen die te vertrouwen willen zijn. We leren kinderen om op de "Kanjermanier" aan te geven dat ze ergens last van hebben en te vragen of de ander wil stoppen. Het omschrijven van het gedrag dat niet leuk ervaren wordt, is belangrijk.

Soms wordt een incident groter doordat kinderen het gedrag van een ander ervaren als pesten, en vervolgens agressief of klagerig reageren (richting klasgenoten, leerkracht, ouders). Klasgenoten, leerkrachten en ouders kunnen dit onbewust versterken, bijvoorbeeld door agressief gedrag goed te keuren ("mep maar terug"), té veel medelijden te tonen of kwaad te spreken over het andere kind.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Ga na een conflict of gedoe geen rechter spelen om dader en slachtoffer te identificeren. Richt je op de toekomst: "Willen jullie het oplossen? Hoe zouden jullie dit de volgende keer anders kunnen doen?"
- Leer kinderen hoe je op een rustige, respectvolle manier zegt dat je last hebt van iemand. De woorden en toon moeten bij het kind zelf passen.
- Leer kinderen te stoppen met hun gedrag als een ander aangeeft er last van te hebben.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Hoe doet u als u last heeft van iemand in uw gezin, familie, vriendenkring, buurt? Welke gedragsvoorbeelden krijgen kinderen van u?
- Spreek met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.
- Bespreek met kinderen het verschil tussen plagen en pesten.
- Leer kinderen de intenties van anderen te interpreteren. Een kind kan iets als een grapje bedoelen, maar een ander kan het als beledigend opvatten. Leer kinderen om te checken hoe de ander het bedoelde.

Fase 2: Het storende gedrag gaat door

Vuistregel van de Kanjertraining: een motor kan niets beginnen, als het geen benzine krijgt. Word dus niet boos, ga niet huilen, ga niet in discussie. Laat de klasgenoot die vervelend doet kletsen en ga samen met een klasgenoot die je vertrouwt (maatje of buddy) iets anders doen. Als jij niet meer op het vervelende gedrag let, houdt het meestal vanzelf op. Gaat het toch door? Dan stap je naar een volwassene die kan helpen (juf, meester, pleinwacht, ouders). De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek. Bedoeling is om samen met de leerlingen de ruzie of pesterijen op te lossen en afspraken te maken. Bij het oplossen van conflicten gaan we uit van “win-win” oplossingen. Deze vorm van werken geeft aan dat we allemaal verschillend (mogen) zijn. Conflicten horen erbij en geven je de mogelijkheid om je verder te ontwikkelen. Dit betekent dat wij kinderen de kans geven zelf hun conflicten op te lossen. De leerkracht neemt een begeleidende positie in. De oplossing van een conflict moet in redelijke mate tegemoetkomen aan de wensen van alle betrokkenen. Als de oplossing voor beiden goed is, spreken we van een “win-win” situatie.

Vaak blijft het bij een incident en is er géén sprake van structureel pesten.

Tips voor leerkrachten en ouders:

- Leer kinderen weg te lopen bij vervelend gedrag, en steun te zoeken bij leeftijdsgenoten. Voor sommige kinderen is dit een oefening in zelfbeheersing.
- Geef hierin zelf het goede voorbeeld. Laat u zich bepalen door negatieve personen in uw leven? Of besteedt u energie aan positieve zaken?
- Leer kinderen om hulp te vragen bij een volwassene als vervelend gedrag doorgaat. Bespreek het verschil tussen klikken en om hulp vragen.
- Ook kinderen van wie u het misschien niet verwacht, kunnen doen als een rode of zwarte pet.
- Vraag kinderen of het de bedoeling was om de ander bang, verdrietig, boos te maken of pijn te doen. Laat kinderen zelf nadenken over een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- Problemen tussen kinderen die zich op school voordoen, worden op school opgelost. School betreft indien nodig de ouders daarbij.
- Spreek, ook als zich problemen voordoen, met respect over andere kinderen, ouders en leerkrachten.

Fase 3: Iemand wordt structureel lastiggevallen vanuit een machtspositie: pesten

Definitie pesten: Wanneer een kind of groepje in een machtsverhouding steeds opnieuw een ander kind blijft lastigvallen (psychisch, verbaal of fysiek), spreken we van pestproblematiek. Bij plagen zijn de kinderen gelijk aan elkaar; er is geen machtsverhouding. De rollen liggen niet vast: de ene keer plaagt de één, de andere keer plaagt de ander. Het gebeurt zonder kwade bijbedoelingen en is daarom vaak leuk, plezierig en grappig.

Pesten kan heel schadelijk zijn en daarom moeten we samen zorgen dat het snel stopt. Hierbij gaat het om duidelijk begrenzen van ongewenst gedrag (van alle partijen) en het herstellen van het vertrouwen. Omdat ieder pestgeval weer anders is, staan hieronder een aantal vuistregels die wij hanteren.

1. Denk aan alle rollen binnen het pesten

- a. Wij (het team en de ouders van het kind dat pest) keuren het pestgedrag af en er volgt een consequentie indien het doorgaat. Hierbij wordt pestgedrag omgebogen in positief en betrokken gedrag in de klas.
- b. We leren kinderen verantwoordelijkheid te nemen en een positieve rol te spelen voor elkaar. We leren buitenstaanders (klasgenoten) het pestgedrag niet te bekrachtigen. Kinderen leren een goede vriend te zijn van de pester: help je vriend door hem weg te halen uit het pesten en met hem iets anders te gaan doen (anti-pestposter 2, in het digibordmateriaal). Als omstanders/buitenstaanders niet ingrijpen, stemmen ze impliciet in met pesten.
- c. Kinderen die gepest worden, oefenen om duidelijk hun grens aan te geven, geen benzine te geven, erbij weg te gaan en naar een maatje te gaan. Werkt het niet, dan ga je naar het aanwezige gezag.
- d. Klasgenoten hebben allemaal maatjes. We leren kinderen hoe je een goed maatje kan zijn voor iemand die last heeft van een ander. Wees zelf te vertrouwen, geef geen benzine aan pestgedrag en ga samen iets anders doen.

2. Betrek de context

- a. Het betrekken van ouders bij de normvorming en het groepsproces is van groot belang, dit versterkt het WIJ-gevoel. Kinderen luisteren in de eerste plaats naar hun ouders. Ouders helpen hun kind door met vertrouwen te spreken over klasgenoten, ouders en de school.
- b. De groepsnorm is van grote invloed op pesten. De groepsnorm moet zijn dat we onze eigen status/populariteit niet versterken op een manier die ten koste gaat van een ander. Deze groepsnorm wordt versterkt door te werken aan het onderling vertrouwen in de groep, zoals beschreven onder 'Wat doen we preventief en hoe doen we dat?' We leggen de focus daarbij op:
 - Wat gaat er goed in de klas?
 - Wat willen we verbeteren in de klas?
 - Welke kwaliteiten waarderen we bij elkaar?
 - Wat wordt ons plan?
 - Hoe kunnen we elkaar helpen?
- c. Indien nodig, betrekken wij de wijkagent.

3. We (team en ouders) letten op de manier waarop we dit doen. Onze leidraad:

- a. Wij willen dat iedereen zich veilig voelt op school. Er is daarom geen excuus voor wangedrag.
- b. We delen kinderen niet in daders en slachtoffers. Pesten is een complex probleem waarbij daders en slachtoffers niet altijd te scheiden zijn en soms een en dezelfde persoon is. Kinderen worden niet in hun kracht gezet door ze te labelen als dader of slachtoffer. De 'dader' wordt dan negatief bekeken (met wantrouwen) en doet dan al snel iets fout in de ogen van anderen. Het 'slachtoffer' wordt dan als zwak bestempeld, en wordt niet aangesproken op zijn of haar (veer)kracht. Hoe dan wel:
- c. We zoeken een oplossing die goed is voor alle betrokkenen.
- d. We blijven met respect spreken over en met elkaar.
- e. Wij (ouders en team) geven hierin het goede voorbeeld.

Uitvoering van de vuistregels:

Begeleiding krijgt op onze school vorm via:

- Begeleiding van de gepeste leerling;
- Begeleiding van de pester;
- Begeleiding vna de andere kinderen van de groep.

Begeleiding van de gepeste leerling:

- Praten met de ouders van de gepeste leerling. Het is belangrijk dat ouders en school over dezelfde informatie beschikken en de leerling op gelijke wijze ondersteunen.
- Medeleven tonen en luisteren en vragen: hoe en door wie wordt er gepest?
- Huilen of heel boos worden is vaak een reactie die de pester wil uitlokken. Geprobeerd wordt de gepeste leerling in te laten zien dat je op een andere manier kunt reageren (Kanjertraining).
- Nagaan welke oplossing de gepeste leerling zelf wil.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken, zowel in het contact met de leerling als met de klasgenoten (positie versterken).
- De leerling niet "over-beschermen". Hiermee wordt de leerling juist in een uitzonderingspositie geplaatst waardoor het pesten zelfs kan toenemen.
- Nagaan hoe de leerling zelf reageert, wat doet hij/zij voor, tijdens en na het pesten.
- Zoeken en oefenen van een andere reactie. Bijvoorbeeld je niet afzonderen (Kanjertraining).
- Belonen als de leerling ander (effectief) gedrag laat zien.
- Indien gewenst wordt de extra begeleiding (oefeningen, beloningen, periodieke kindgesprekken, extra ondersteuning buiten school) omschreven in een individueel handelingsplan, dat richting en inhoud geeft aan de gezamenlijke inzet in de komende periode.
- In overleg met de kwaliteitsondersteuner hulp inschakelen: sociale vaardigheidstrainingen en/of schoolmaatschappelijk werk.
- De leerkracht voert na een afgesproken tijdspanne een evaluerend gesprek met de betrokkenen (leerling en ouders) om te bepalen wat er eventueel nog nodig is.

Begeleiding van de pester:

- Praten met de ouders van de pester. Het is belangrijk dat ouders en school over dezelfde informatie beschikken en de leerling op gelijke wijze corrigeren en ondersteunen.
- Praten, zoeken naar de reden van het ruzie maken/pesten.
- Laten inzien wat het effect van zijn/haar gedrag is voor de gepeste. Bijvoorbeeld door de inzet van rollenspelen, zoals ook gehanteerd wordt in de Kanjertraining.
- Excuses laten aanbieden.
- Contract afsluiten waarin de pester aangeeft hoe hij/zij het gedrag wil en zal veranderen (Kanvas--> materiaal --> anti-pest contract).
- In laten zien welke sterke (leuke) kanten de gepeste leerling heeft.
- Straffen als de pester pest, belonen als de pester zich aan de afspraken en regels houdt.
- De leerling leren niet meteen "kwaad" te reageren, leren beheersen, de "Stop! – eerst nadenken-houding" of een andere manier van gedrag aanleren.
- Inleven in het kind: wat is de oorzaak van het pesten? (bijvoorbeeld: problematische thuissituatie, buiten gesloten voelen, jaloezie, verveling, de baas willen zijn (macht), voortdurende competitie aangaan, in een niet passende rol worden gedrukt.)

- In overleg met de kwaliteitsondersteuner hulp inschakelen: sociale vaardigheidstrainingen en/of schoolmaatschappelijk werk.
- De leerkracht voert na een afgesproken tijd een evaluerend gesprek met de betrokkenen (leerling en ouders) om te bepalen wat er eventueel nog nodig is.

Begeleiding van de andere kinderen in de groep:

- Herhalen van de Kanjerregels.
- Eventueel intensivering Kanjerlessen, bewuste inzet van vertrouwensoefeningen en oefeningen die de groepsvorming bevorderen.
- Strategisch inzetten van werkvormen coöperatief leren (samenwerking bevorderen).
- De kinderen middels gesprekken bewust maken van de invloed die de (kunnen) hebben ten aanzien van het voortbestaan of het stoppen van het pestgedrag (meelopers/zwijgers gedrag laten zien).
- De kinderen stimuleren om voor zichzelf op te komen.
- De kinderen stimuleren om voor een ander op te komen.
- De sterke kanten van de gepeste leerling benadrukken.
- Samen spelen en samen werken met het gepeste kind stimuleren. Als kinderen elkaar beter kennen, neemt het pesten af. Van te voren samen afspraken maken door bijvoorbeeld voor een pauze een "buitenspeelplan" te maken: "Wie speelt met wie, wat en waar?"
- De kinderen aanspreken op hun verantwoordelijkheid voor het behoud van een goede sfeer in de groep.
- De leerkracht voert na een afgesproken tijd een evaluerend gesprek met de klas.

Denk bij schade ook aan herstelrecht:

- Fysiek iets aangedaan: knuffel geven
- Iets stuk gemaakt: koop een nieuwe
- Uitgescholden: excuusbrief schrijven
- Weglopen: tijd inhalen
- Racisme: werkstuk maken over de tweede wereldoorlog.

Wanneer een leerkracht meer zicht wil krijgen op de onderlinge verhoudingen binnen de groep, kan hij of zij besluiten deze in kaart te brengen m.b.v. een sociogram. Een sociogram heeft als doel om sociale relaties en verbindingen in een groep zichtbaar te maken. Het sociogram kan dienen om problematische groepssituaties te herkennen en aan te pakken. Een sociogram geeft inzicht in de groepsstructuur van een klas op grond van gerichte vragen die aan de leerlingen gesteld worden. De leerkracht kan zijn of haar handelen afstemmen op grond van de uitkomsten van het sociogram. Te denken valt aan:

- wederzijds erkende vriendschappen ondersteunen;
- wederzijds erkende 'afstand' tussen leerlingen accepteren;
- gerichte inzet van oefeningen vanuit de Kanjertraining op groepsniveau;
- individuele begeleiding van leerlingen die in het sociogram opvallen.

5. Grensoverschrijdend gedrag

Grensoverschrijdend gedrag kan op verschillende manieren plaatsvinden: verbaal, fysiek, materieel. Het kan bijvoorbeeld gaan om pesten, agressief gedrag, spullen kapot maken of stelen, discriminatie en seksuele toenadering of –intimidatie. Het gedrag kan zowel opzettelijk als onopzettelijk zijn, maar degene die er mee wordt geconfronteerd ervaart het als ongewenst en onaangenaam. Elke situatie van grensoverschrijdend gedrag staat op zichzelf, en is situationeel/ contextueel en vraagt een eigen afweging en aanpak. Wat bij het ene kind goed werkt, werkt bij het andere kind averechts. Toch zijn er wel wat vuistregels te creëren. Een school is een plek om te leren, daar moet het dus veilig zijn. Binnen de school moet de nadruk liggen op vertrouwen, maar dat kan alleen bestaan als er helder en duidelijk gezag is. De smileyposter geeft hiervoor een duidelijk kader: het moet goed zijn voor jou en de ander. We willen het vaak wel goed doen, maar het gaat soms wel eens mis.

De leerkracht spreekt de leerling die grensoverschrijdend gedrag vertoont (inclusief aanhoudend pesten) duidelijk aan en informeert zijn of haar ouders over het aanhoudende pestgedrag. Bij grensoverschrijdend gedrag blijven alle maatregelen – zoals omschreven in hoofdstuk 3 en 4 – van kracht. Tegelijkertijd wordt het **omgangsprotocol** (https://octant.sharepoint.com/:w:/s/teamfontein/ESaHOwMFxbFFi8dSMI98S78BP8DTVy4_VfPE6TS3BBR4w?e=5b0Sdf) ingezet. Het omgangsprotocol omschrijft stapsgewijs welke ondersteunende maatregelen worden ingezet en welke consequenties op welk moment verbonden zijn aan het ongewenste gedrag. Het omgangsprotocol is opvraagbaar bij de directie of kwaliteitsondersteuner van de school. Ouders van leerlingen voor wie het omgangsprotocol wordt ingezet, worden hiervan op de hoogte gesteld.

1. Tot slot: Onmacht versus onwil

De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat kinderen zich niet willen misdragen, maar het gaat wel eens mis. Dat is niet erg, daar leren ze van. Toch zijn er soms kinderen die zich wel willen misdragen. We maken dan ook een onderscheid tussen onmacht en onwil in de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Bij sommige kinderen is het moeilijk uit te maken of er sprake is van onmacht/onvermogen/bepierking of onwil. De Kanjertraining is van mening dat hier een ‘streng’ onderscheid in moet worden gemaakt. Dit onderscheid zit door de hele Kanjertraining heen.

Onmacht

Kinderen die zich misdragen, maar dat niet willen, worden ondersteund en geleerd hoe zij zichzelf kunnen beheersen. Dat vindt plaats in samenwerking met de ouder(s) van deze leerling. Het kan zijn dat een kind het moeilijk heeft met zichzelf of met de omstandigheden waarin het verkeert. Maar desondanks probeert het kind er iets van te maken. Zo zijn er kinderen met onvermogen zoals autisme, ADHD, moeilijke (gezins)omstandigheden of andersoortige beperkingen die ondanks hun onvermogen er alles aan doen om zich aanvaardbaar te gedragen. Dat het misgaat is niet erg. Het zijn leermomenten. Wat helpt is:

- Met ouders en kinderen moet worden besproken dat onvermogen, beperkingen en omstandigheden geen vrijbrief zijn voor wangedrag. Ook dit kind moet leren zich fatsoenlijk te gedragen zodat klasgenoten zich veilig voelen. Wanneer ouders tegen hun kind blijven zeggen dat hij/zij er niks aan kan doen, dan krijgt het kind een vrijbrief om zich te misdragen. De inzet, de motivatie, de urgentie is nodig om het kind ander gedrag te leren.
- Een groot deel van kinderen met gedragsproblemen (75%) heeft moeite met het begrijpen van taal. Dit wordt vaak over het hoofd gezien. Pas je taalgebruik dus aan.

- Ouders en leerkrachten geven (op een rustig moment) inzicht in de gevolgen van het gedrag van het kind: “Als je zo doet, gebeurt er dit (kinderen willen niet meer met je omgaan/ kinderen worden bang van jou/we kunnen niet werken in de klas, dus je moet uit de klas”. Hierdoor raken kinderen gemotiveerd om anders te reageren. Het reguleren van emoties begint bij de motivatie.
- Ouders en leerkrachten stellen helpende vragen: “Wil jij je zo gedragen? Wil jij dat ik/wij jou zien als...? Hoe ga je het de volgende keer doen? Hoe herstel je de emotionele en/of materiële schade? Kunnen we op deze manier weer verder met elkaar?”
- We geven duidelijke instructie welk gedrag we wel van het kind willen zien. Dus niet wat niet, maar vooral wat wel.
- Kind uit omgeving halen, soms juist bij leerkracht houden.
- Omstanders wegsturen.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Kind voorbereiden op nieuwe situaties voordat de hele klas instructie krijgt.
- Coachingsgerichte benadering: voordoen is nadoen, “je bent de moeite waard maar dit gedrag kan niet”, op zoek gaan naar de oorzaken/triggers, alternatieven bedenken en oefenen hoe je anders zou kunnen reageren
- Leerkracht en ouders vullen de vragenlijst in het Kanjer Volg- en adviessysteem (KanVAS) in. Samen met ouders kunnen we adviezen selecteren die uit het KanVAS komen en een plan van aanpak maken.
- Individuele kinderen die sociaal vastlopen kunnen met hun ouders een ouder-kind training volgen. Ouders kunnen hiervoor kijken op www.kanjertraining.nl. Of ze kunnen worden doorverwezen naar specialistische hulp indien nodig.

Onwil

Heeft een kind de opvatting dat het zich niet fatsoenlijk wil gedragen en met niemand rekening wil houden, dan reageert de school grens stellend. Ouders worden betrokken bij het feit dat hun kind het verlangen heeft zich te willen misdragen. De mentaliteit van een kind is immers de verantwoordelijkheid van de ouders. Het is cruciaal nu in het gesprek met de ouders expliciet te vragen: “Keurt u als ouder dit gedrag goed? Wilt u dat uw kind morgen weer zo reageert?” Als ouders reageren vanuit “nee, maar...”, waarin er een opsomming van redenen voor het gedrag komt, zal verwezen worden naar de Smileyposter, met de vraag of het de bedoeling is dat hun kind andere kinderen lastigvalt. De meeste ouders willen dit niet.

De neiging ontstaat soms om alle omstandigheden rondom het kind te gaan aanpassen (beter toezicht, andere kinderen en de leerkracht moeten anders doen). Wanneer het echter om onwil gaat, kan de omgeving helemaal worden aangepast, maar wil het kind zich nog steeds niet fatsoenlijk gedragen. Vandaar deze bovenstaande vraag aan de ouders: Keurt u dit gedrag goed?

Als ouders daarop aangeven dat ze het gedrag afkeuren, dan moeten ouders dat duidelijk tegen hun kind zeggen.

School heeft de steun van ouders nodig om hun kind bij te sturen. In de praktijk blijkt:

- Kinderen die handelen uit onvermogen, zijn goed te corrigeren als hun ouders goed samenwerken met de leerkrachten.
- Kinderen die handelen uit onvermogen zijn moeilijk te corrigeren als hun ouders dat onvermogen als excuus voor vertoond wangedrag gebruiken.
- Kinderen die zich willen misdragen zijn snel te corrigeren (omdat er geen onvermogen meespeelt) als ouders op dezelfde lijn zitten als de school.
- Kinderen die zich willen misdragen, zijn niet te corrigeren als ouders het een probleem van school vinden.

"Mijn kind mag slaan"

Wat als ouders een andere opvatting hebben over gedrag dan de school? Ouders vinden dat hun kind het recht heeft om agressief voor zichzelf op te komen. Het kind mag zich onfatsoenlijk gedragen ten koste van andere kinderen, leerkrachten, ouders of de school. Kortom, de rode kant van de smileyposter wordt goedgekeurd door de ouders. De ouder wordt nu doorverwezen naar de directie. Deze maakt duidelijk:

- We hebben alle respect voor de regels die u thuis hanteert, daar bent u immers de baas.
- Op school hebben wij aanvullende regels, deze bepalen wij.
- Indien u kiest voor onze school, moet u tegen uw kind zeggen dat hij zich op school aan de schoolregels moet houden.
- Wilt u ons helpen? Als alle kinderen voor zichzelf opkomen op de manier die u wenst, dan kan ik de veiligheid niet garanderen op school. Dat is mijn taak als directie.
- Als u niet wilt dat uw kind zich aan de schoolregels houdt, is er geen plek meer op deze school en moet u zoeken naar een school die beter aansluit bij uw wensen.

Tot die tijd wordt er een passende oplossing gezocht die recht doet aan de situatie. Het bestuur moet hierover geïnformeerd worden, zodat school rugdekking heeft.

Bijvoorbeeld:

- Contract opstellen met duidelijke afspraken
- Het kind wordt een of twee klassen hoger of lager geplaatst, in een “oefenklas”
- Het kind is slechts een beperkt aantal uren op school
- Feedbackoefeningen doen
- Consequenties bedenken wanneer leerling het leren belemmert. Bijv. kind wordt opgehaald door ouders als het zich misdraagt. School is immers een leerinstelling en geen opvang.
- Kind blijft bij de leerkracht, 1 tot 6 weken, zie toelichting bij interventies op KanVAS
- Schorsing binnen de grenzen van de leerplichtwet
- Plaatsing op een andere school

Om pesten in school effectief aan te pakken, is het nodig dat alle krachten op positieve wijze worden gebundeld. Ook in moeilijke situaties blijven we daarom samen naar een oplossing zoeken. Want samen zijn wij verantwoordelijk voor het creëren van een fijne schoolomgeving voor alle kinderen.

Stappenplan grensoverschrijdend gedrag

1. De leerkracht benoemt het grensoverschrijdende gedrag:
"Ik zie dat...", "Ik hoor dat...."

En wat het met hem/haar/de klas doet (gevoel):
"Ik merk dat het ..., "Ik heb last van...", "Ik vind het storend dat..."

2. De leerkracht vraagt naar de bedoeling van dit gedrag:
"Is het je bedoeling om...?" of "Wil je echt ...?"

Nee -> "Fijn dat dacht ik al, stop er dan maar mee"
"Hoe ga je het de volgende keer anders doen?"
"Wat spreken we af?"

Ja -> "Meen je dat?"
"Blijf je hiermee doorgaan?"
VERBAZING TONEN

Bij **Ja**:

3. De leerkracht stapt over naar leiderstaal:
 - "Kijk me aan", Ik wil dat je nu...", "Stoppen nu", "Hier geven ...(materiaal)"
 - "Je hebt nu de keus...."

Je luistert naar mij

Consequentie

Bijvoorbeeld:

- Dicht bij de leerkracht laten zitten
- "Ik spreek je straks.. (na schooltijd/pauze)"
- Afkoelplek
- Uit de klas (eventueel hulp van collega/directie)
- Ouders bellen

4. In beide keuzes zal de leerkracht buiten lestijd een gesprek voeren met het kind.

De leerkracht vraagt nogmaals naar de **BEDOELING**:

- "Was het jouw bedoeling om ...?"
- "Ben je van plan om hiermee door te gaan?"

Onmacht

Nee, ik wil stoppen:

- Afspraken/plan maken
- Eventueel goedmaken/herstellen
- Ouders worden geïnformeerd

Onwil

Ja, ik wil doorgaan:

- Ouders worden gebeld voor een gesprek op school
- Kind uit de klas

Gesprek met ouders:

Keuren ouders het gedrag goed?

Nee

Hulp aanbieden
Passende plek indien nodig
Samen plan van aanpak maken
2 klassen hoger/lager
Kind dichtbij leerkracht

Nee, maar

Smileyposter
'Er is geen excuus voor wangedrag'
'Wilt u dat uw kind...?'

Ja

Grenzen school aangeven (Smileyposter)
Kind voorlopig uit de klas, bedenktijd ouders
Is dit de juiste school voor u?
Schorsen
Gedrag verandert niet? Vervangende school